

פקודיך אתבונן - ברורי הלכה

שו"ת בשאלות שנשאלו בנגיף רח"ל*

אם בחוקתי תלכו וגו' (כו, ג)

מי שיש לו ילד בפעוטון, האם חייב לשלם על השבועות האלו שהילד לא הגיע

מי שיש לו ילד בפעוטון, ומשרד הבריאות אסר את כל הפעוטונים, ועתה מגיע סוף החודש, האם חייב לשלם על כל החודש, או שמא אינו חייב לשלם אלא על מה שהיה בפעוטון?

תשובה

הנה נחלקו המהר"ם פדאוה והרמ"א במי שגזר המושל על המלמדים שלא ילמדו, שדעת הרמ"א שבעל הבית חייב לשלם, ודעת המהר"ם פדאוה, שמכאן ולהבא בחזרה, ואינו משלם, ובנתיבות (סימן שלד סק"א) כתב שכל דברי המרדכי שהוא מקור דברי הרמ"א שחייב לשלם, היינו דוקא כאשר המושל גזר רק על הלימוד, ותשלום ההורים עבור המלמד הוא עבור השימור, ואף על פי שעיקר כוונתו הוא שילמד עמהם, כיון שאין מקבילין שכר עבור הלימוד, א"כ עיקר השכירות היתה עבור השימור, ועל זה לא גזר המושל.

ולכאורה לאור זאת בעניננו שגם על השימור גזרו השלטונות שלא לעשות כן, א"כ לכאורה פטור מלשלם, והנה החת"ס בספר הזכרון כתב ורבו עתה המלמדים והתלמידים אשר שאלו לנפשם מה לעשות בדינם, בזמן זמנים שבועות הרבה שבטלו מלמודם, אם יתחייבו שכרם משלם, ואני בעניי אמרתי דין תורה לא ידעתי, ואני משלם לשכירים שלי שכרם משלם, בלי ניכוי פרוטה, ואתם תבצעו הדין ע"ד הפשר לשלם החצי ויפסיד המלמד החצי וטעמי ונמוקי, כי זה הוא ברור שהוא כדין מכת המדינה, וידוע אריכות דברי הסמ"ע ריש סי' שכ"א ודעתו נוטה שיפסיד המלמד הכל, ולכל הפחות רצה לפרש דברי מהר"ם שיפסיד הבעה"ב החצי, והש"ך שם חלק עליו, יעו"ש.

אך הדבר קשה מאד בעיני להבין מ"ט להוציא מעות מהבעה"ב כיון שהוא מכת המדינה, ומזל שניהם שוה בו, ואין לומר מזל של זה גרם טפי ממזלו של זה...., ומסברא נראה דמזל שניהם גרם, ע"כ עשיתי פשר מרצון שניהם וחפצם, שיהיה ההפסד על שניהם, אבל דין תורה לא ידעתי, עד יבוא מי שלבו יותר שלם ויוציא דין לאמתו.

* הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רב 'רמת אלחנן' בני ברק.

יש לציין שיש לקזז שאם יש עלויות בהפעלת הגן, כגון שהגנת גם דואגת לאוכל, יש לקזז זאת מהסכום, וכן אם הגנת מקבלת דמי אבטלה, גם את זה יש לקזז מהסכום, ויתנו לה רק חצי ממה שבאמת הפסידה.

מי שביטל את אולם חתונות, האם בעל האולם צריך להחזיר לו את הכסף עבור האולם

אדם שהזמין חתונה, ובגלל המצב התבטל האולם, האם בעל האולם צריך להשיב לו את כל הכסף, או שנאמר מזל של השוכר גרם?

תשובה

תנן בבבא מציעא (דף קה ע"ב) המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה, אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו, אם אינה מכת מדינה אין מנכה לו מן חכורו. ואמרין בגמרא היכי דמי מכת מדינה אמר רב יהודה כגון דאישדוף רובא דבאגא. וכן פסק השו"ע (סימן שכב ס"א).

והנה נחלקו הרמ"א עם המהר"ם פאדווא (סימן שכא ס"א) אם במכת מדינה מנכה לו את השכר מכאן ולהבא, דדעת המהר"ם פאדווא שכל מה שמנכה לו במכת מדינה, היינו רק על הדברים שהיו, אבל מכאן ולהבא, אין בניכוי, אלא צריך לחזור בו מן השכירות, ודעת הרמ"א שגם מכאן ולהבא, אם היה מכת מדינה, מנכה לו מן השכירות. והסמ"ע הסכים לדברי המהר"ם פאדווא, והש"ך הסכים לדברי הרמ"א.

וכתב הקצות החושן (סק"א) בשם שו"ת מוהר"ם מרוטנבורג (סימן שפח) ראובן ששכר בית משמעון לשני שנים והקדים ונתן לו השכר של שני שנים, ובתוך אותן ב' שנים ברחו היהודים מן העיר, מפני פיקוח נפש, וברח גם הוא והניח הבית ריקם, ואח"כ חזרו וגם הוא חזר, ורוצה שישלם לו שמעון מה שהיה חוץ מביתו, ושמעון משיב בתי היה לפניך ואתה ברכת ואיני משלם לך. נראה בעיני טענת ראובן טענה ברורה לפי שמכת מדינה הוא, אף על פי כן יחלוקו ההפסד שמעון ינכה לראובן חצי מה ששהה חוץ מביתו ושאר חצי ישלם לו לפי ששמו יהודי אחר שלא נגזר עליו היה שוכר הבית שהרי מיעוט הקהל נשאר ולא היה נפסד כלום וכיון דאיכא לספוקי יחלוקו, עכ"ל.

והא דאמרין הכא דאם פשטה המכה ברוב השדות הוי מכת מדינה ולא אזלינן בתר מיעוטא ואפילו כבר הקדים בשכירות צריך להחזיר, התם המכה באנשים ולא בבתיים, וכיון דמיעוט אנשים נשאר, אמרין שהיה שוכרו זה שלא ברח, אבל הכא דהמכה בשדות וזו השדה נמי נשדפה בכלל הרוב, ואם היה משכיר זו השדה לאיש אחר גם כן לא היה משלם כיון דנשדפה. והטעם שיחלוקו, כיון דאיכא לספוקי והיינו דאין הדיין יכול לידע חולקין, וא"כ לדידן דקי"ל כל היכא דקיימא ממונא תיקום, ואפילו בספיקא דתיקא א"כ הכא נמי אין המשכיר צריך להחזיר כלום. עכ"ד הקצוה"ח.

ובעניינו נראה שמשני טעמים צריך להשיב לו את הכסף.

א. כי משרד הבריאות אסר על האולמות לקיים חתונות, ואם יש שם חתונה הם מקבלים קנס, ואם כן האונס הוא בגללו, והרי שדהו השתדף. ובפרט שיש סברא גדולה שגם יפצו אותו על כך.

ב. כיון בכל ביטול, צריך לשלם שאולי אם לא היה מבטל, היה אחר שוכרו, אבל כעת מתברר שבכלל אין לו מה לעשות עם האולם, כי אף אחד לא היה מקיים חתונות בזמן הזה, ואם כן, אין לו על מה לקבל תשלום.

איך יקראו בתורה כשצריך להתרחק שתי מטר

על פי ההוראות, מותר להתפלל בחוץ, ויש להתרחק מכל אדם 2 מטר, ונשאלת השאלה איך יקראו בתורה, כאשר העולה עומד סמוך לבעל קורא:

ונאמרו בזה כמה עצות, וברצוני לשאול איזה היא העצה הטובה ביותר.

א. להוציא שתי ספרי תורה, ס"ת אחד על הבימה, ויקרא בו הבעל קורא, ס"ת שני על שולחן אחר, ושם יקרא העולה בלחש.

ב. במצב כזה לוותר על קריאה בספר תורה או לא.

ג. כינו מערב שבת את העולים לתורה, וכל אחד יקרא בעצמו את הקריאה שלו, או שששה עולים יקראו כל אחד שלשה פסוקים, וה'בעל קורא' יעלה לשביעי, ויקרא את רוב הפרשה.

תשובה

כל העצות אינם טובות, כי אין ראוי להוציא שתי ספרי תורה, כי בזיון לתורה, שמוציאין שני ספרי תורה, ומברכים על אחד, ואינו מברך על הספר תורה שקורא בו.

גם כשכל אחד יקרא בעצמו, אין זה מועיל כל כך, כי הרי כתב בשו"ע (או"ח סימן קמא ס"ד) אם ש"צ רוצה לברך לעצמו ולקרות, צריך שיעמוד אחר אצלו, שכשם שנתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכים לנהוג בה על ידי סרסור.

והעצה היא להוציא שולחן רחב, ויתרחקו ככל האפשר, גם אם העולה לא יוכל לקרוא יחד עם הבעל קורא, כי מעיקר הדין זה לא מעכב, כמו שמוותר לסומא לעלות, ובפרט לשיטת הזהור שלכתחילה אין ראוי לקרות יחד עם העולה.

הכהן נמצא למעלה במרפסת, האם יכול לברך ברכת כהנים

כשיש מניין למטה, והכהן עומד למעלה במרפסת שלו בקומה שלישית, האם הכהן יכול לברך ברכת כהנים ממרפסת ביתו, כשהציבור מתפללים למטה בחצר הבנין?